Mikael Malmaeus

DHJETË MENDIMET MBI RRITJEN

GEF GREEN EUROPEAN FOUNDATION

COGITO

Ky projekt organizohet nga Green European Foundation me mbështetjen e Cogito dhe me mbështetjen financiare të Parlamentit Evropian për Green European Foundation.

GREEN EUROPEAN FOUNDATION

Koordinatorja e Projektit GEF: Carlotta Weber, Fondacioni Evropian i Gjelbër

Ky publikim është realizuar me mbështetjen financiare të Parlamentit Evropian. Parlamenti Evropian nuk është përgjegjës për përmbajtjen e këtij projekti.

Fondacioni Evropian i Gjelbër (GEF) është një fondacion politik i nivelit evropian, misioni i të cilit është të kontribuojë në një sferë të gjallë evropiane të debatit dhe të nxisë përfshirje më të madhe të qytetarëve në politikën evropiane. GEF përpiqet të përfshijë diskutimet mbi politikat dhe politikën evropiane si brenda ashtu edhe përtej familjes politike të Gjelbër. Fondacioni vepron si një laborator për ide të reja, ofron edukim politik ndërkufitar dhe një platformë për bashkëpunim dhe shkëmbim në nivel evropian.

COGITO

Cogito është një institut i mendimit të Gjelbër suedez që aspiron të kontribuojë në debatin publik me qëllim të promovimit të qëndrueshmërisë dhe solidaritetit. Qëllimi ynë është të zhvillojmë dhe komunikojmë ide dhe perspektiva të reja në bashkëpunim me shoqërinë civile, studiuesit dhe aktorë të tjerë.

Koordinatorja e projektit Cogito: Katarina Wangler Björk

Dizajn Grafik: Dizajn i Hekurave

Përkthim: John Wright

Fotot nga Taha Mazandarani, Christian Holzinger, Markus Winkler, Ravi Roshan, Raquel Martinez dhe Markus Spiske në Unsplash.

Parathënie.

Pandemia **e vazhdueshme e Covid-19** ka ndikim në shoqëritë në mbarë botën dhe do të ndikojë në jetën tonë shumë kohë pasi të kapërcehet kriza. Është e qartë se ne nuk mund të vazhdojmë me "biznesin si zakonisht", por në vend të kësaj duhet të bëjmë një hap drejt një shoqërie moderne dhe elastike në të cilën të gjithë do të donim të jetonim.

Për ta bërë këtë, ka nevojë për të përcaktuar dhe kuptuar problemet dhe mundësitë tona me gjendjen aktuale – por edhe të parashikojmë të ardhme të mundshme, ose më mirë të preferuara. Është një detyrë e madhe dhe komplekse, por ne e kemi bërë më parë. Si njerëz, ne kemi pësuar ndërrime të mëdha kolektive të perspektivës disa herë në histori, tani është koha e mirë për të bashkuar përpjekjet dhe për ta bërë këtë përsëri, kolektivisht.

Rritja si një sistem, koncept dhe masë përshkon pjesën më të madhe të diskutimit politik se si të mirëmbajmë dhe rindërtojmë shoqërinë tonë të mirëqenies. Rritja është diçka që na shqetëson të gjithëve. Megjithatë, diskutimi se si dhe çfarë mund të kontribuojë dhe çfarë nuk mund të kontribuojë rritja – çfarë ndikimi ka ajo në mjedis dhe për brezat e ardhshëm që të lulëzojnë – ngatërrohet. Diskutimet e ngatërruara mbi sfidat dhe sistemet komplekse nuk ndihmojnë kur ka nevojë urgjente për të parashikuar të ardhme të qëndrueshme dhe udhërrëfyes për të arritur atje.

Në këtë tekst të vogël të shkëlqyeshëm, Dhjetë Mendime mbi Rritjen, Mikael Malmaeus zbulon dhe sqaron konceptet e rritjes, kuptimin dhe ndikimin e tyre me qëllim që të mundësojë një diskutim kuptimplotë, largpamës dhe depërtues mbi të ardhmen e preferuar dhe ku të filloni për të arritur atje.

Me vënien në dispozicion të këtij teksti edhe në anglisht, GEF dhe Cogito shpresojnë të kontribuojnë në një diskutim të qartë dhe gjithëpërfshirës mbi rritjen sot dhe nesër, dhe të frymëzojnë njohuri të zbatueshme.

Stokholm mars 2021

KATARINA WANGLER BJÖRK
Kryetari i Fondacionit Cogito

Kapitulli 1.

Rritja na shqetëson të gjithëve

Disa prej nesh janë shumë të angazhuar në rritjen ekonomike. Disa mendojnë se rritja jonë aktuale është shumë e madhe dhe rrezikon klimën dhe mjedisin tonë. Të tjerë argumentojnë se rritja është një parakusht për një ekonomi të qëndrueshme dhe se ajo është e lidhur fort me zhvillimin dhe transformimin e shoqërisë, dhe si rrjedhim është jo më pak një pjesë e domosdoshme e një tranzicioni të gjelbër. Këtu janë disa shembuj se si mund të tingëllojë kur diskutohet rritja.

"Kushdo që beson se rritja eksponenciale mund të vazhdojë përgjithmonë në një botë të fundme është ose i çmendur ose ekonomist."

KENNETH BOULDING, EKONOMIST

"Të pretendosh se ka kufij për rritjen ekonomike është po aq e zgjuar sa të thuash se ka kufij për imagjinatën dhe zgjuarsinë njerëzore."

GUNNAR ÖRN, GAZETAR FINANCIAR

"Rritja në Suedi do të jetë 0.3 pikë përqindjeje më e ulët sesa nëse nuk do të kishim pasur një koronavirus."

MAGDALENA ANDERSSON, MINISTRI I FINANCAVE, SUEDI

"Mjafton një statistikë për të treguar se çfarë do të thotë rritje: që nga viti 1980 shkalla e vdekshmërisë foshnjore në Suedi është ulur me pothuajse dy të tretat."

PER GUDMUNDSSON, GAZETAR

Dy citimet e para janë interesante pasi ato tregojnë pikëpamje krejtësisht të kundërta, të cilat të dyja mund të duken të arsyeshme. Por ato nuk mund t'i referohen të njëjtit lloj rritjeje. Boulding duket të jetë një shprehje e rritjes fizike në një botë me kufizime fizike. Örn duket se po flet për rritjen si diçka që lind nga zgjuarsia njerëzore dhe që nuk është domosdoshmërisht (ose fare) e kufizuar nga ligjet fizike.

Çfarë lloj rritjeje ka në mendje Andersson? A mendon ajo se do të jetë 0.3 përqind tregoni një diferencë më të madhe në tavan përpara se të shpërthejmë kufijtë e planetit, apo ajo është e shqetësuar për reduktimin e nënkuptuar të imagjinatës dhe zgjuarsisë njerëzore?

Jo, përkundrazi, ajo po thotë se gjeneratat e reduktuara të rritjes sjellin më pak para për thesarin e shtetit dhe se do të jetë më e vështirë të financohet mirëqenia në të ardhmen. Gudmundsson, më në fund, i përmbahet një tradite që e sheh rritjen ekonomike si shkakun themelor të përparimit njerëzor brenda teknologjisë, mjekësisë dhe shkencës tjetër.

Fjala rritje është dukshëm e lehtë për t'u kuptuar si diçka pozitive në shumë kontekste të ndryshme.

Në Suedi kemi autoritete të tilla si *suedeze Agjencia për Rritje Ekonomike dhe Rajonale* dhe *Agjencia Suedeze për Analizën e Politikave të Rritjes,* në Evropë ne kemi *Paktin e Stabilitetit dhe Rritjes* si kornizë për politikën ekonomike. Objektivi i tetë i OKB-së për zhvillimin e qëndrueshëm është *puna e denjë dhe rritja ekonomike.*

Brenda politikës rritja më së shpeshti shihet si diçka pozitive. Por diskutimet zvarriten pasi rritja duket se do të thotë gjëra të ndryshme në kontekste të ndryshme.

Në të njëjtën kohë çështjet janë jetike dhe na shqetësojnë të gjithëve.

Nëse rritja është e papajtueshme me qëndrueshmërinë ekologjike, është e pamundur të qëndrojmë nëse duam apo jo.

Por nëse në të njëjtën kohë ose në vend të kësaj është plotësisht e nevojshme për zhvillimin e qëndrueshëm dhe për të qenë në gjendje të përballojmë mirëqenien, ne duhet ta ushqejmë atë me butësi.

Me fjalë të tjera, ne duhet ta zgjidhim çështjen dhe të kërkojmë përgjigje. Nuk bëhet fjalë për grindje dhe unazë akademike, por për zgjedhje kritike. Fatkeqësisht, diskutimet mbi rritjen zakonisht nuk i përgjigjen kësaj, por më tepër priren të zhyten në konfuzion dhe bllokim. Meqenëse është urgjente

të përballemi me sfidat e së ardhmes, ky tekst i vogël kërkon të zgjidhë nyjet e konfuzionit dhe të paraqesë faktet në një mënyrë të kuptueshme. Sado e çuditshme t'i duket kujtdo që vëzhgon ose merr pjesë në këtë përplasje, vështirë se mund të flitet për ndonjë mosmarrëveshje në lidhje me çështjet themelore. Pra, le të zgjidhim enigmën dhe ta shohim të gjithë figurën ashtu siç duket në të vërtetë.

Ata që diskutojnë shpesh për rritjen e kanë të vështirë të kuptojnë njëri-tjetrin.

Kapitulli 2.

Donuti magjik - sa e madhe duhet të jetë ekonomia?.

Një pjesë e diskutimeve mbi rritjen ka të bëjë me madhësinë e ekonomisë. Fjala rritje padyshim tingëllon sikur ekonomia rritet dhe bëhet më e madhe.
Kur kjo ndodh, prosperiteti ynë rritet dhe ne marrim më shumë burime për mirëqenien tonë të përbashkët. Por nëse ekonomia rritet shumë, ne rrezikojmë të shpërthejmë kufijtë për atë që planeti mund të durojë përmes presionit të tepruar mbi burimet natyrore.

Një kornizë që ka marrë një përparim të madh në vitet e fundit është modeli i donutit, një metaforë e krijuar nga ekonomistja britanike Kate Raworth. Imazhi i mëposhtëm tregon se si hapësira e sigurt dhe e drejtë për njerëzimin që modelja përshkruan, i ngjan pikërisht një pastë të tillë.

Këtu madhësia e ekonomisë i përket sasisë së mallrave dhe shërbimeve që prodhohen dhe konsumohen.
Ideja është që nëse kjo sasi është shumë e vogël – mjaft e vogël për të mos arritur themelin social – nuk është e mjaftueshme për të siguruar të gjitha nevojat njerëzore që janë të përcaktuara atje, si ushqimi, arsimi dhe vendet e punës. Por nëse ekonomia rritet shumë, kufijtë planetarë kërcënohen dhe rrezikojmë një ndryshim katastrofik klimatik, humbje të biodiversitetit dhe pasoja të tjera negative.
Me fjalë të tjera, ekonomia duhet të qëndrojë brenda zonës së gjelbër që përcakton donut.

Vështirë se mund të vihet në dyshim se ekzistojnë kufij kritikë për ndikimin mjedisor që shkakton prodhimi dhe konsumi i mallrave dhe shërbimeve. Sa i përket

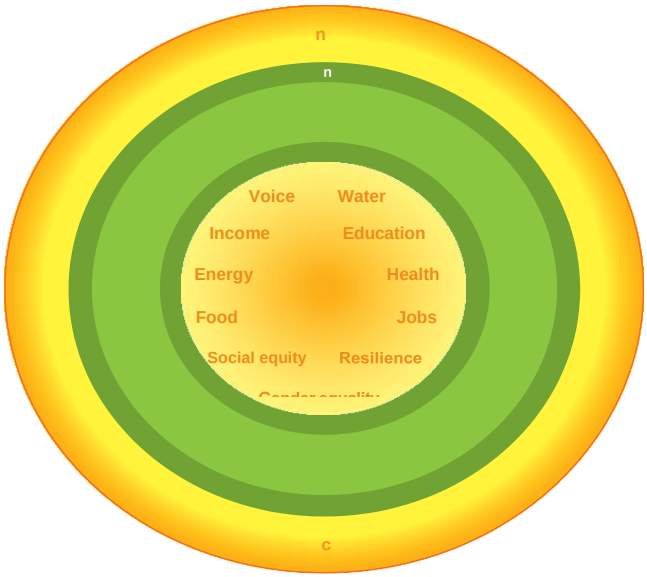

vendndodhjes se saktë të këtyre kufijve, ekzistojnë mënyra të ndryshme për të vlerësuar këtë, dhe korniza që ilustrohet në modelin e donutit mund të zëvendësohet me ndonjë model tjetër. Natyrisht, ndikimi mjedisor rrit sa më shumë mallra dhe shërbime që prodhojmë dhe konsumojmë. Por ndikohet gjithashtu nga mënyra se si prodhohen, dhe si trajtohen kur janë konsumuar, nëse mund të riciklohen dhe ripërdoren etj.

Por gjithsesi – nëse rritja i përket madhësisë së ekonomisë dhe sasisë së mallrave dhe shërbimeve që ofrohen, është e lehtë të kuptohet frika se rritja mund të bëhet shumë e madhe (ose shumë e vogël, për këtë çështje).
Por a duhet të jetë me të vërtetë rritja për këtë?

Mund të tingëllojë e arsyeshme që ndikimi mjedisor rritet sa më shumë prodhojmë dhe konsumojmë.

Kapitulli 3.

Sasi apo cilësi?

Duke parë bukën e gojës, Kate Raworth vëren se ekonomia duket të jetë shumë e vogël dhe shumë e madhe në të njëjtën kohë – pasi ne nuk e arrijmë themelin social, por ende i tejkalojmë disa kufij planetarë – dhe ajo arrin në përfundimin se gjurma ekologjike sot është shumë e madhe dhe se byreku ndahet në mënyrë të paqëndrueshme mes të varfërve dhe të pasurve. Pra, sa e madhe është në të vërtetë ekonomia jonë?

Madhësia e ekonomisë zakonisht vlerësohet me ndihmën e produktit të brendshëm bruto, PBB-së. Është një masë e vlerës së të gjitha mallrave dhe shërbimeve që prodhohen në një vend gjatë një viti, e shprehur në terma monetarë. Shuma e të gjitha pajisjeve, ushqimeve, veshjeve, shërbimeve dhe mirëqenies së financuar nga taksat së bashku përbën GDP-në e cila në Suedi arrin në disa qindra miliardë

euro në vit. Kur Ministrja e Financave thotë se rritja po rritet ose ulet me një përqindje të caktuar, ajo i referohet PBB-së. Studimet e lidhjeve midis rritjes dhe emetimeve të dioksidit të karbonit gjithashtu zakonisht fillojnë nga rritja në termat e rritjes së PBB-së. Kështu, në këto kontekste, rritja është diçka që mund të matet në mënyrë sasiore.

Megjithatë, jo të gjithë e konsiderojnë rritjen *në thelb* me rritjen e PBB-së. Disa ekonomistë më tepër

argumentojnë se PBB-ja duhet të konsiderohet si një masë pak a shumë e mirë e diçkaje tjetër – ajo që vërtet duhet të matet. Sipas të ashtuquajturës mirëqenie

teoria vlera ekonomike në thelb duhet kuptuar nga koncepti *dobi,* por dobia mund të vlerësohet vetëm në mënyrë indirekte nëpërmjet metodave të ndryshme. Sipas këtij këndvështrimi, rritja ekonomike mund të përkufizohet si një rritje e dobisë totale në shoqëri dhe PBB-ja është një nga disa mënyra të mundshme për t'u përpjekur për ta matur këtë në praktikë. Pyetja është se sa e mirë është.

Dobia brenda ekonomisë konsiderohet kryesisht si diçka subjektive që përjetohet individualisht dhe ajo që krijon dobi varet nga preferencat individuale. Me sa duket, dobia bëhet më e madhe sa më
shumë mallra dhe shërbime të kemi mundësinë të konsumojmë, por kjo varet kryesisht nga ajo që konsumojmë. Është gjithashtu e mundshme që shërbimet individuale të njerëzve në një farë mënyre mund t'i shtohen dobisë dhe mirëqenies shoqërore.

Utiliteti u prezantua si një koncept ekonomik gjatë gjysmës së dytë
të shekullit të 19-të nga ekonomistët neoklasikë të cilët me kalimin e kohës janë bërë dominues.

shkolla brenda ekonomisë. Pika e nisjes së kësaj teorie është se njerëzit përpiqen të maksimizojnë dobinë e tyre individuale. Dhe kur individët që maksimizojnë dobinë takohen në një treg, preferencat individuale transferohen në çmimet aktuale të mallrave dhe shërbimeve. Ky konstrukt na çon në përfundimin se dobia mund të shprehet si para dhe se PBB-ja mund të jetë kështu një masë e rëndësishme e shoqërisë
dobisë dhe mirëqenies.

Besimi se çmimet e tregut në mënyrë mjaft të saktë mund të përfaqësojnë dobinë me përvojë të të gjithëve, megjithatë, mbahet nga vetëm disa. Arsyeja për këtë është se njerëzit në treg kryesisht maksimizojnë dobinë e tyre në vend që të shikojnë interesat më të mira të njerëzimit, ose ato të natyrës, dhe se kështu çmimet nuk pasqyrojnë dobinë ose dëmin që përjetohet nga të tjerët sesa blerësi dhe shitës. Në parim, kjo mund të korrigjohet me metoda të ndryshme.

Një rrugë do të ishte përdorimi i stimujve ekonomikë, për sa i përket taksave dhe rregulloreve, në mënyrë që tregu të funksionojë më mirë në këtë drejtim. Një rrugë alternative do të ishte përpjekja për të matur dobinë shoqërore në mënyra të tjera.

Ka pasur një sërë masash të mirëqenies të propozuara si alternativa ndaj PBB-së. Disa shembuj të kësaj janë *Indeksi i Zhvillimit Njerëzor, Indeksi i Planetit të Gëzuar* dhe *Treguesi i Progresit të Vërtetë.* Këto masa përpiqen të vlerësojnë dhe integrojnë aspekte të rëndësishme të mirëqenies në mënyra të ndryshme, për shembull jetëgjatësia, niveli arsimor dhe gjurmët ekologjike – aspekte që mund të gjenden edhe në modelin e donutit.

Duhet theksuar se nëse këto masa të mirëqenies janë i prezantuar si alternativë ndaj PBB-së, interpretimi i nënkuptuar tashmë është bërë i PBB-së si matës i mirëqenies dhe dobisë, një alternativë ndaj së cilës nevojitet.

Një interpretim alternativ është se PBB-ja me pak fjalë pasqyron prodhimin e mallrave dhe shërbimeve, dhe se dobia dhe mirëqenia njerëzore është diçka tjetër. Dallimi është vendimtar. Në rastin e parë, rritja mund të shihet si një objektiv në vetvete. Përpjekja për të rritur mirëqenien njerëzore është një objektiv i arsyeshëm – me kusht që kjo të përfshijë qëndrueshmërinë sociale dhe ekologjike, e cila sigurisht përbën themelin për të gjithë mirëqenien. Por nëse rritja ka të bëjë vetëm me prodhimin e mallrave dhe shërbimeve, rritja në rastin më të mirë mund të shihet si një mjet për të arritur mirëqenien.

Disa argumentojnë se rritja mbi të gjitha ka të bëjë me përmirësimin e jetës sonë.

Kapitulli 4.

Kostoja dhe dobia

Për sa kohë që nisemi nga premisa se rritja përfaqësohet nga rritja e PBB-së, pavarësisht nëse është objektiv apo mjet, kjo nënkupton që rritja ekonomike mund të shprehet si para. Një çështje vendimtare është nëse vlera monetare e mallrave dhe shërbimeve pasqyron dobinë e tyre, apo nëse pasqyron më mirë koston.

Apo ndoshta të dyja? Rezulton se dobia shprehet kryesisht në situata kur bëhet fjalë për zgjedhjen – kur individët vendosin se cilat mallra dhe shërbime do të konsumojnë – ndërsa në praktikë është kostoja e prodhimit të produkteve që shprehet kur e gjithë kjo llogaritet në një GDP e vendit. Dhe pse është ky rasti?

Lidhjet midis kostos dhe dobisë duket se nuk janë aq të thjeshta. Të ndjekësh një shfaqje opere kushton më shumë sesa të mbushësh barkun. Në fund të fundit, shumica e njerëzve ndoshta do të pajtoheshin se ushqimi është më i rëndësishëm dhe sjell më shumë dobi. Por një njohës i verës që zgjedh një verë më të shtrenjtë, ndoshta e bën këtë sepse e di që përmbajtja është më e shijshme dhe u ofron më shumë dobi atyre që e shijojnë në krahasim me chea-n për alternativë. Kështu , çmimi i një malli *mund* të pasqyrojë deri diku dobinë që konsumatorët përjetojnë dhe janë të gatshëm të paguajnë për të. Por një individ që maksimizon dobinë nuk ka arsye të paguajë më shumë sesa duhet për një të mirë.

Nëse ushqimi është më i lirë se biletat e operës, pak do të protestojnë. Ndoshta do të ishim të gatshëm të paguanim më shumë për ushqimin nëse do të detyroheshim dhe të kalonim shfaqjen e operës, por kjo është një situatë hipotetike për të cilën çmimet mbizotëruese nuk ofrojnë asnjë tregues. Në praktikë, shumica e njerëzve kanë një buxhet për t'iu përmbajtur dhe bëjnë çmos për të maksimizuar dobinë e tyre në lidhje me burimet në dispozicion. Shuma e parave që individët në total shpenzojnë për mallra dhe shërbime – dhe që përbën GDP-në – nuk është një shprehje e dobisë së madhe që ata përjetojnë, por thjesht një shprehje e fuqisë së tyre blerëse.

Mekanizmi i çmimeve i përshkruar në tekstet shkollore për mikrofonët ekonomik dhe që u përket blerësve dhe shitësve në një treg duke rënë dakord për vlerën e një malli, supozohet një situatë ku blerësi dëshiron të blejë sa më lirë të jetë e mundur, ndërsa shitësi dëshiron të paguhet sa më shumë që të jetë e mundur. Por ne nuk mund të mendojmë kështu për ekonominë në tërësi pasi ne si qytetarë veprojmë edhe si blerës edhe si shitës. Nëse çmimet janë të larta, kjo do të thotë që ne paguhemi mirë në punë, por që biletat e ushqimit dhe të operës kushtojnë shumë. Nuk është aq e thjeshtë sa çmimet e larta që tregojnë një dobi të madhe për individin. Në një treg të lirë, është më tepër rasti që çmimet shpesh vendosen në konkurrencë midis disa prodhuesve dhe priren t'i afrohen kostos *së prodhimit* të mallrave dhe shërbimeve.

Nuk është gjithmonë e mundur të vlerësohet dobia me para.

Kostoja e prodhimit të mallrave dhe shërbimeve varet nga sasia e punës, kapitalit, energjisë dhe lëndëve të para të nevojshme për prodhimin e tyre. Natyrisht, prodhimi mund të ndodhë në mënyra të ndryshme dhe me cilësi të ndryshme, por për të qenë konkurrues në treg nuk duhet të jetë më i shtrenjtë se ç'duhet. Nëse dikush paguan shumë, konsumatorët do të zgjedhin të blejnë nga dikush tjetër që mund të prodhojë më lirë. Ne nuk do të hyjmë në të gjitha përjashtimet e mundshme nga ky rregull, por është e qartë se ka disa.

Për ekonominë në tërësi, rregulli është megjithatë më interesant se përjashtimet, dhe arsyeja pse është më lirë të hahet ushqim sesa të shkosh në opera është plotësisht në përputhje me këtë rregull - kushton më pak të prodhosh një vakt sesa një vakt. biletë për një shfaqje opere. Dhe për të shpjeguar madhësinë e PBB-së, që është shuma e ushqimit, operës dhe të gjitha gjërave të tjera për të cilat njerëzit shpenzojnë paratë e tyre, është kostoja e prodhimit që përcakton shumën.

Nëse në fund të fundit supozojmë se njerëzit po bëjnë çmos për të maksimizuar dobinë e konsumit të tyre në lidhje me mundësitë e tyre financiare, është e arsyeshme të supozojmë se një buxhet më i madh normalisht do të sillte më shumë dobi. Por sipas teorisë ekonomike, e ashtuquajtura *dobia marxhinale* supozohet gjithashtu të jetë në rënie. Kjo do të thotë që njësia e parë e një malli që konsumohet ofron më shumë dobi se tjetra. Një gotë ujë është e shijshme, ndoshta dy, por gota e pestë nuk ka aq shije sa e para.

Kjo duhet të jetë edhe për konsumin total dhe për PBB-në. Dhe vërtet ka studime që tregojnë se lidhja midis madhësisë së PBB-së dhe asaj se sa të lumtur thonë njerëzit se janë është e fortë deri në një nivel të caktuar, por sa më të pasura bëhen vendet, aq më pak lumturia rritet për njësi të PBB-së. Kjo me sa duket tregon se nuk është optimale të përpiqesh të vlerësosh dobinë përmes parave, edhe nëse mund të demonstrohen lidhje të caktuara.

Kapitulli 5.

Kontabiliteti krijues

Është dukshëm e ndërlikuar të vlerësohet dobia përmes kostos. Siç u tha më parë, për shembull nuk është e mundur të nxirren ndonjë përfundim të qartë se sa dobi e madhe është në një vizitë në opera krahasuar me dobinë e mbushjes së barkut vetëm duke krahasuar koston mes këtyre të dyjave.
Një shembull tjetër i rëndësishëm është se nëse kemi sukses
në prodhimin e mallrave dhe shërbimeve në mënyrë më efikase dhe përdorim më pak burime në prodhimin e tyre, kostoja do të reduktohet. Por nëse arrijmë disi të prodhojmë ushqim më të lirë (pa dëmtuar cilësinë), dobia e mbushjes së barkut vështirë se do të zvogëlohet edhe nëse kostoja ulet, si dhe kontributi ndaj PBB-së. Në këtë këndvështrim, duket pak a shumë e vetëkuptueshme se PBB-ja dhe rritja ekonomike kanë të bëjnë kryesisht me rritjen e kostos dhe jo me rritjen e dobisë. Jo?

Të gjithë ekonomistët nuk janë dakord për këtë. Ata argumentojnë se nëse çmimet e mallrave dhe shërbimeve ndryshojnë pa ndryshuar cilësinë, është thjesht një ndryshim *nominal* që mund dhe duhet korrigjuar. Për të llogaritur dhe studiuar PBB-në dhe rritjen, duhet të përdoren të ashtuquajturat çmime konstante. Sipas këtij këndvështrimi, ne në mënyrë ideale do të merrnim gjithmonë të njëjtën sasi të një malli të caktuar për një shumë të caktuar parash nëse e llogarisim atë me çmime konstante. Dhe nëse ne nga një ditë në tjetrën kemi më shumë dobi për paratë tona, kjo duhet të llogaritet
edhe si rritje ekonomike. Mendoni se kjo do të funksiononte veçanërisht mirë në praktikë është megjithatë optimiste.

Llogaritjet me çmim konstant kryhen nga zyrat statistikore me qëllim matjen e inflacionit dhe mbikëqyrjen e vlerës monetare të një monedhe. Meqenëse paraja nuk ka ndonjë vlerë fikse, por ndikohet nga faktorë
të ndryshëm në treg dhe në veçanti nga politika monetare (emetimi i parave të bankave, normat e interesit dhe të ngjashme), vlera monetare është në fluks të vazhdueshëm. Një euro sot nuk vlen sa një euro pesëmbëdhjetë vjet më parë. Nëse do të themi diçka për rritjen ekonomike me kalimin e kohës

Ka metoda statistikore që
përdoren për të dalluar rritjen dhe inflacionin.

Prandaj, ne duhet të bëjmë dallimin midis rritjes së prodhimit të mallrave dhe shërbimeve (“rritje reale e PBB-së”) dhe inflacionit. Inflacioni sjell uljen e vlerës monetare, e cila në të njëjtën kohë sjell një rritje të përgjithshme të nivelit të çmimeve.

Duhet të kemi parasysh se qëllimi i llogaritjeve konstante të çmimeve është kryesisht monitorimi i vlerës së parasë, sesa matja e dobisë së mallrave dhe shërbimeve. Metoda aktuale nënkupton që kostoja

Një shportë mallrash dhe shërbimesh të përzgjedhur me kujdes krahasohet midis viteve të ndryshme dhe peshohet në një "indeks të çmimeve të konsumit". Për të matur vlerën monetare, është optimale të krahasohen çmimet e mallrave që janë identike me kalimin e kohës dhe të shihet se si ndryshojnë çmimet, por në realitet ka relativisht pak mallra që nuk ndryshojnë me kalimin e kohës. Për ta marrë këtë në konsideratë, statisticienët përpiqen të rregullojnë cilësinë e çmimeve të mallrave dhe shërbimeve të ndryshme duke krahasuar modele dhe variante të ndryshme të produkteve. Ka për shembull metoda për të llogaritur masën në të cilën konsumatorët vlerësojnë disa

pronat dhe si ndikon kjo në çmimin e mallrave.

Ndryshimet e çmimeve ndodhin për shumë arsye. Faktorët realë (siç janë kushtet e prodhimit dhe zhvillimi teknologjik) dhe faktorët financiarë (si interesi dhe kursi i këmbimit). Është e vështirë të gjesh metoda

për të llogaritur inflacionin që marrin në konsideratë çdo gjë. Marrja e çmimeve konstante si pikënisje kur ne jemi duke studiuar rritjen e PBB-së është ende e arsyeshme pasi atëherë jemi të paktën në një farë mase në gjendje të pengojmë

Unë jam nëse ekonomia është rritur në realitet dhe rritja e GDP-së nuk është shkaktuar vetëm nga çdo gjë që bëhet më e shtrenjtë për shkak të inflacionit.

Në praktikë, norma e inflacionit në shumë vende evropiane gjatë 20-30 viteve të fundit ka qenë megjithatë aq e vogël sa diferenca midis çmimeve konstante dhe çmimeve aktuale (çmimet që shohim në realitet) ka qenë mjaft e parëndësishme. Kjo, për shembull, do të thotë se rritja e dobisë që konsumatorët përjetojnë në formën e performancës së përmirësuar fuqishëm në kompjuterë dhe telefona celularë nuk kontribuon në rritjen e PBB-së, as në çmime konstante dhe as aktuale, pasi një telefon celular ose një kompjuter kushton. afërsisht të njëjtin vit pas viti, pavarësisht nga zhvillimi teknologjik. Dhe kontributi i bujqësisë në PBB është përgjysmuar që nga vitet 1970, pavarësisht se prodhonte të njëjtën sasi ushqimi, falë rritjes së efikasitetit.

Përpjekjet për të përdorur çmime konstante në llogaritjen e dobisë që konsumatorët përjetojnë, me fjalë të tjera, funksionojnë më mirë në teori sesa në realitet.

Kapitulli 6.

Shkatërrim krijues

Edhe nëse rritja ekonomike zakonisht përkufizohet si rritje e PBB-së, natyrisht është e mundur që të kemi rritje edhe në pjesë të caktuara të ekonomisë. Nëse disa kompani ose degë të industrisë rriten ndërsa të tjerat tkurren, mund të flasim për rritje brenda aktiviteteve që po rriten në madhësi dhe rëndësi. Një pjesë e natyrshme e zhvillimit ekonomik është krijimi i aktiviteteve të reja, duke zëvendësuar ato të vjetrat. Ashtu si kur u shfaq IT moderne, ndërkohë që tregu për telefonat fiks dhe makinat e faksit pa një rënie në rëndësi.

"Ky proces i Shkatërrimit Kreativ është fakti thelbësor për kapitalizmin."
JOSEPH A. SCHUMPETER, 1942

Koncepti *i shkatërrimit krijues* u shpik nga ekonomisti Joseph Schumpeter në vitet 1940 dhe është ende një përshkrim popullor se si ndodh zhvillimi ekonomik. Mund ta krahasojmë atë me një pyll të lashtë ku pemët e vjetra vdesin dhe bien në tokë, ndërsa bimët e reja rritin rrënjë dhe mbijnë. Nëse mendojmë për një pyll të tillë, shohim se ka një dallim të qartë nëse

pemët po rriten ose nëse pylli në tërësi po rritet. Në një pyll të shëndetshëm shumica e pemëve rriten (nëse gjithçka është në rregull), por pylli në tërësinë e tij nuk ka nevojë ta bëjë këtë. E njëjta gjë mund të jetë e vërtetë edhe për ekonominë.

Në shumicën e ekonomive, shkatërrimi krijues është sidoqoftë duke ecur paralelisht me rritjen e ekonomisë në tërësi.
Sigurisht që ka një shkatërrim të vazhdueshëm të kompanive dhe aktiviteteve të vjetruara. Por pjesa më e madhe e asaj që krijohet thjesht i shtohet të vjetrës pa u zëvendësuar asgjë, dhe kjo është ajo që e bën ekonominë të rritet në madhësi. Nga perspektiva e qëndrueshmërisë ekologjike, natyrisht ka rëndësi *se çfarë* po rritet. Nëse ajo që po rritet ka një ndikim të vogël mjedisor, në këtë aspekt është më mirë sesa nëse do të zgjeroheshin aktivitete më të dëmshme për mjedisin.

Ata që e shohin rritjen si një shprehje të zhvillimit dhe progresit të shoqërisë, në vend të rritjes së madhësisë fizike të ekonomisë, mund të gjejnë mbështetje në idenë e mundësive të shkatërrimit krijues për të zëvendësuar të vjetrën me të renë. Rritja ndodh më pas në pjesët e ekonomisë që po zgjerohen aktualisht, dhe përbërja e prodhimit dhe konsumit konvertohet në mallra dhe shërbime të reja.

Fakti që pemët po rriten nuk do të thotë se pylli po bëhet më i madh.

Kapitulli 7.

Rritja e gjelbër

Shumica pajtohen se ajo që po rritet duhet ta bëjë këtë me sa më pak ndikim negativ mjedisor që të jetë e mundur duke krijuar dobinë më të madhe të mundshme për njerëzit dhe shoqërinë. Një përgjigje ndaj kësaj sfide është ideja e *rritjes së gjelbër ,* e cila sot përkrahet nga shumë aktorë dhe organizata të rëndësishme. Në raportet nga OECD, Banka Botërore dhe Programi i Mjedisit i OKB-së ofrohen përkufizime të ngjashme të rritjes së gjelbër, e cila ka të bëjë me furnizimin e rritjes dhe zhvillimit, ndërsa mjedisi dhe burimet natyrore kujdesen.

në mënyrë të qëndrueshme. Formulimi i synimeve të zhvillimit global të OKB-së përcjell ambicie të ngjashme. Në qendër të shumicës së strategjive të rritjes së gjelbër qëndron theksi mbi inovacionin dhe zhvillimin teknologjik që do të kontribuojë në shkëputjen e rritjes nga ndikimi negativ mjedisor dhe promovimin e përdorimit efikas të burimeve.

Ashtu si shpesh kur përdoret fjala rritje, edhe raportet e sipërpërmendura shmangin përcaktimin se çfarë nënkuptohet konkretisht me rritje. Asnjë nga përkufizimet nuk përmend rritjen e PBB-së në pjesët kryesore të tij, por nga ana tjetër përmenden gjëra të tilla si rritja e të ardhurave dhe më shumë vende pune. Kjo hap derën për interpretime të ndryshme të mundshme, dhe një mundësi është të shihet rritja e gjelbër si një formë e shkatërrimit krijues, ku zhvillimi teknologjik gjithashtu përfshin zhvendosje dhe shndërrim nga energjia fosile në energji të rinovueshme, procese prodhimi lineare në rrethore dhe një element në rritje të shërbime personale dhe dixhitale në vend të mallrave fizike etj.

Nëse rritja e gjelbër duhet të interpretohet si një formë miqësore me mjedisin e rritjes së PBB-së apo në ndonjë mënyrë tjetër, është natyrshëm vendimtar për mënyrën se si duhet të vlerësojmë mundësitë e realizimit të qëllimeve të ndryshme të qëndrueshmërisë. Përdorimi i shkatërrimit krijues për të zëvendësuar pjesët e dëmshme mendore të mjedisit të ekonomisë me alternativa më miqësore me mjedisin nuk sjell rritje të ekonomisë në tërësi, por që pjesë të caktuara të ekonomisë rriten ndërsa të tjerat zvogëlohen.

As nuk nënkuptojnë risitë që çojnë në prodhim më efikas ku përdorimi i burimeve natyrore është i kufizuar që ekonomia të rritet. Përkundrazi, ajo çon në të kundërtën kur kostoja e prodhimit të mallrave dhe shërbimeve ulet. Siç e kemi parë më parë, është kostoja dhe jo dobia e prodhimit që reflektohet në vlerën e mallrave dhe shërbimeve. Nëse efikasiteti çon në përdorim të reduktuar të burimeve, është padyshim i mirë nga aspekti mjedisor, por në këtë mënyrë nuk krijon rritje në formën e rritjes së PBB-së.

Rritja e gjelbër mund të nënkuptojë gjithashtu rritjen e peshës së shërbimeve në ekonomi, nëse supozojmë se shërbimet në shumë raste kanë një gjurmë të vogël ekologjike në krahasim me mallrat. Shërbimet dixhitale si shërbimet e transmetimit, komunikimi i TI- së dhe takimet me video po bëhen vërtet më të rëndësishme, por në shumë raste ato gjenerojnë shumë pak të ardhura duke qenë kaq të lira për t'u furnizuar.
Shërbimet personale si arsimi, kujdesi dhe kujdesi shëndetësor kushtojnë gjithnjë e më shumë, por rriten gjithnjë e më pak në ekonominë moderne. Shërbime të tilla kërkojnë kohë për t'u kryer dhe kështu janë dhënë kufizime se sa ato mund të rriten.

Rritja e gjelbër ka, me fjalë të tjera, kufizimet e veta.

Rritja e gjelbër është ëndrra që ekonomia të rritet në mënyrë të qëndrueshme.

Kapitulli 8.

Si duket në realitet?

Është e vlefshme të sqarohet se çfarë nënkuptojmë në të vërtetë kur flasim për rritje, por kur të mbarojmë me këtë, duhet të lidhemi edhe me realitetin. Situata është e tillë që aktivitetet njerëzore sot ndikojnë në klimën dhe eko sistemet në të gjithë botën në mënyrë të paqëndrueshme dhe është urgjente të rregullohet ekonomia në mënyrë që ndikimi mendor mjedisor nga prodhimi dhe konsumi të qëndrojë brenda kufijve planetarë - brenda donut, nëse dëshironi. Rritja ekonomike duhet të jetë e qëndrueshme, dhe nëse nuk është, nuk është e dëshirueshme dhe në afat të gjatë vështirë se mund të ruhet.

Historikisht, lidhja midis rritjes së PBB-së dhe treguesve të lidhur me mjedisin si dioksidi i karbonit

emetimet dhe përdorimi i burimeve natyrore ka qenë shumë i qartë, dhe rritja e GDP-së globale është sot e lidhur ngushtë me presionin e shtuar mbi sistemet planetare. Kjo duket e natyrshme pasi rritja në realitet përfshin rritja e prodhimit dhe konsumit të mallrave dhe transportit, me rritjen e përdorimit të energjisë dhe materieve. Numri i studimeve shkencore që hetojnë këto lidhje është rritur në mënyrë eksponenciale gjatë viteve të fundit, që do të thotë se njohuritë në këtë fushë janë më gjithëpërfshirëse sot sesa vetëm disa vite më parë.

Ajo që tregojnë këto studime mbi agregatin është se nga një perspektivë globale, nxjerrja e burimeve natyrore rritet afërsisht me të njëjtin ritëm si GDP.

Burimet natyrore këtu përfshijnë materiale jo biologjike si zhavorri dhe mineralet, dhe materialet biologjike si gruri dhe druri. Sa i përket emetimeve të gazeve serrë, edhe këto po rriten globalisht, por jo aq sa GDP-ja. Kështu, për gazet serrë, zakonisht flitet për një *shkëputje relative* midis rritjes së PBB-së dhe ndikimit mjedisor. Ka edhe shembuj të vendeve individuale ku ka pasur një *absolut*

Në realitet, lidhjet ndërmjet rritjes së PBB-së dhe ndikimit global mjedisor janë shumë të forta.

duke u shkëputur, kjo është ajo ku PBB-ja po rritet ndërsa emetimet e gazrave serrë po zvogëlohen. Megjithatë, shembujt zbatohen ekskluzivisht për vendet ku emetimet tashmë janë aq të larta sa që reduktimi që ndodh nuk është aspak i mjaftueshëm për të përmbushur për shembull Marrëveshjen e Parisit.

Këto lidhje rezultojnë disi ndryshe nëse matim ndikimin mjedisor në lidhje me prodhimin ose konsumin. Nëse e gjithë popullsia globale do të kishte të njëjtat modele konsumi si një evropian mesatar, do të kërkoheshin tre Toka për të mbështetur këta njerëz. Në të njëjtën kohë, emetimet e gazeve serrë nga prodhimi vendas evropian, për shembull, po zvogëlohen pavarësisht nga një rritje në PBB.

Fakti që emetimet po zvogëlohen në Evropë varet në një farë mase nga investimet në teknologji më miqësore ndaj mjedisit, por kjo është gjithashtu kryesisht për shkak të faktit se pjesa më e madhe e industrisë së rëndë nga emetimet nuk mbetet më në Evropë dhe se evropianët importojnë shumë vëllime mallrash nga jashtë. Kështu, konsumi evropian bazohet në emetimet që ndodhin në vendet e tjera ku prodhohen mallrat.
Fakti që PBB-ja evropiane po rritet sipas definicionit do të thotë se rritet vlera e prodhimit evropian të mallrave dhe shërbimeve, por rritja e të ardhurave që kjo gjeneron në mënyrë të pashmangshme çon gjithashtu në rritjen e konsumit në Evropë.

Për t'iu përgjigjur pyetjes nëse rritja ekonomike është e qëndrueshme, ne, me fjalë të tjera, duhet të shohim ndikimin mjedisor si nga prodhimi ashtu edhe nga konsumi. Konkluzioni më i ankoruar shkencërisht është se rritja e PBB-së në botë në tërësi përfshin rritjen e emetimeve të gazeve serrë dhe rritjen e presionit mbi burimet natyrore.

Deri më tani nuk ka asnjë provë që sugjeron se është e mundur në praktikë të shkëputet rritja nga ndikimi i rritur mjedisor në masën e nevojshme për një zhvillim ekologjikisht të qëndrueshëm, por teorikisht nuk mund të përjashtohet plotësisht. Megjithatë, në të njëjtën kohë duhet të përcaktojmë se as e kundërta e rritjes, që është PBB-ja e reduktuar, nuk është e mjaftueshme për të arritur qëndrueshmëri. Meqenëse emetimet e gazeve serrë në parim duhet të pushojnë plotësisht nëse duam të shmangim ndryshimet katastrofike klimatike, GDP me modelet e sotme të prodhimit dhe konsumit do të duhet gjithashtu të reduktohet në afërsi të zero, gjë që natyrisht është krejtësisht e paimagjinueshme.

Ajo që ndoshta nevojitet është një kombinim radikal i ndryshimeve brenda teknologjisë dhe sjelljes, si dhe ekonomisë. Rritja e mundësive për konsum, pra gjërat që tradicionalisht janë shoqëruar me rritjen e PBB-së, janë dukshëm të nevojshme për një pjesë të madhe të popullsisë globale që sot jeton në varfëri.
Por ndoshta nuk është më e nevojshme në vendet e pasura të botës. Pyetja është, megjithatë, çfarë ndodh me ekonominë nëse rritja nuk ndodh?

Kapitulli 9.

Kur rritja nuk ndodh

Është një koncept mjaft i zakonshëm që sistemi ynë ekonomik *kërkon* rritje për të funksionuar dhe se pa rritje lindin probleme pothuajse të pakapërcyeshme. Nuk është rasti kur ne kemi në thelb PBB shumë të ulët dhe se kjo duhet të korrigjohet urgjentisht, por përkundrazi që një ekonomi që ndalon së rrituri është e dënuar.

Kur PBB-ja në vitin 2020 bie në nivelin e 2015-ës, ai përshkruhet si një katastrofë, pavarësisht se një situatë katastrofike vështirë se ka ekzistuar në vitin 2015. Nëse mendojmë se rritja e PBB-së është absolutisht e nevojshme, nuk është e vështirë të kuptohet bindja se rritja *duhet* të jetë në përputhje me qëndrueshmërinë sociale dhe ekologjike, pavarësisht se sa e pamundur mund të duket. Por çfarë qëndron në themel të një koncepti të tillë?

Në pjesën më të madhe të Evropës dhe në vendet e tjera të industrializuara ekonomia është rritur vazhdimisht për aq kohë sa mund të kujtohet dikush, të paktën që nga revolucioni industrial në shekullin e 19-të. Është vetëm gjatë krizave të rënda ekonomike që PBB-ja është ndalur ose ulur në afat të shkurtër.
Krizat mund të kenë shkaqe të ndryshme, siç është rritja e vajit çmimet, spekulimet e monedhës ose një pandemi. Që prodhimi i mallrave dhe shërbimeve zvogëlohet në situata të tilla është diçka që ne e dimë, por zakonisht është një simptomë e një krize, sesa një shkak themelor i një krize. Ky është ende një shpjegim i mundshëm përse mungesa e rritjes duket kaq e frikshme.

Ka edhe arsye më logjike për t'u shqetësuar për mungesën e rritjes.
Ata që punojnë brenda politikës janë të etur për të kënaqur votuesit e tyre duke i kushtuar burime njërës gjë ose tjetrës, por mundësitë për ta bërë këtë varen kryesisht nga të ardhurat tatimore, të cilat nga ana tjetër ndikohen nga PBB-ja. Pa të ardhura të rritura nga taksat do të jetë e vështirë të alokohen fonde për gjëra të reja pa të njëjtën kohë marrjen e vendimeve jopopullore për të shkurtuar diçka tjetër. Një frikë tjetër është se dixhitalizimi dhe teknologjia e re reduktojnë nevojën për punë në shumë sektorë dhe se rritja e prodhimit dhe konsumit është e nevojshme për të krijuar vende të reja pune.

Megjithatë, asnjë nga këto nuk përbën ligje të natyrës, por është pasojë e vendimeve njerëzore. Ka studime që tregojnë se ekonomia në afat të shkurtër mund të ketë vështirësi në përshtatjen me rritjen më të ulët të PBB-së, por se arsyeja për këtë ka të bëjë mbi të gjitha me pritshmëritë. Meqenëse PBB-ja zakonisht rritet nga një vit në tjetrin, ka pritshmëri për rritje të vazhdueshme të PBB-së të natyrshme në planifikimin tonë në mënyra të ndryshme – në individë, kompani dhe autoritete. Për shembull, mund të ketë pasur hua bankare dhe vendime investimi të marra me besimin se shoqëria prodhimi dhe konsumi do të rriten zakonisht.

Megjithatë, nuk ka asgjë që të sugjerojë se ekonomia në afat të gjatë nuk do të jetë në gjendje të përshtatet me rritjen më të ulët ose aspak të PBB-së, me kusht që ne të rregullojmë pritjet tona në përputhje me rrethanat.

Rritja e PBB-së është një prioritet politik që duhet të vihet përballë gjërave të tjera. Dhe ne pa ndryshim duhet të bëjmë prioritete nëse kemi apo jo rritje ekonomike. Ka shumë punë për të kryer që nuk mund të dixhitalizohen apo automatizohen, për shembull brenda kujdesit shëndetësor dhe shkollave. Disa argumentojnë gjithashtu se është pozitive nëse teknologjia kërkon që ne duhet të punojmë më pak për të arritur një standard të caktuar jetese dhe se kjo krijon mundësi për më shumë kohë të lirë. Thjesht nuk ka asgjë që na nxit rritjen e vazhdueshme, është një zgjedhje që duhet ta bëjmë në një mënyrë ose në një tjetër.
Gjithashtu, të mos harrojmë se zhvillimi dhe përparimi njerëzor janë shumë më tepër sesa rritja e PBB-së.

Pritjet për rritje të vazhdueshme mund
të krijojnë probleme nëse rritja nuk ndodh.

Kapitulli 10.

Përpara - jo lart

Fillimisht vumë re se rritja ngjall ndjenja dhe se diskutimet e rritjes shpesh janë të vështira për t'u zhvilluar pasi ata që bisedojnë nuk e kuptojnë njëri-tjetrin.
Kështu bëhet e vështirë për të arritur zgjidhje konstruktive

përkundër faktit se shumica e njerëzve me sa duket janë në një marrëveshje bazë për shumë gjëra. Shumica e njerëzve duan një të ardhme të qëndrueshme dhe një ekonomi që vazhdon të zhvillohet dhe që arrin të përmbushë nevojat e ndryshme të njerëzve.

Ndoshta një pjesë e konfuzionit është se vetë fjala rritje nxit emocione. Nëse e kërkojmë në një fjalor, shohim se thjesht do të thotë se diçka rritet në madhësi. Por fjala ka të bëjë edhe me rritjen, e cila nga ana tjetër është pjesë e vetë jetës. Padyshim, mes disa njerëzve ekziston një koncept që rritja përbën vetë forcën jetësore të ekonomisë, dhe për rrjedhojë është praktikisht një parakusht për një shoqëri funksionale. Por siç e kemi parë, forca e jetës mund të shfaqet në shumë forma - si shkatërrim krijues ose inovacione që përmirësojnë dhe drejtojnë prodhimin dhe konsumin (pa rritje të PBB-së).

Nëse dëshirojmë të kuptojmë kur flasim për rritje, mund të jetë më mirë të themi se çfarë nënkuptojmë në të vërtetë. Në vend të kësaj, a duhet të themi "PBB në rritje" ose "progres njerëzor" dhe kështu të shmangim keqkuptimet?

Rritja ekonomike zakonisht përkufizohet si rritje e PBB-së, dhe nga një përkufizim i tillë lidhet ngushtë me sasinë e mallrave dhe shërbimeve të prodhuara dhe të konsumuara për njësi të kohës. Fjala ekonomi, nga ana tjetër, ka të bëjë me ekonomizimin dhe mund të rrjedhë nga fjalët greke *oikos* (shtëpi) dhe *nomos* (ligj). Ajo që do të ishte më ekonomike duhet të ishte të përpiqeshim për dobinë më të madhe të mundshme me koston më të vogël të mundshme, por siç e kemi parë GDP-ja është dukshëm më e mirë në matjen e kostos së prodhimit sesa dobinë e konsumit.

Ka shumë mënyra për të rritur dobinë e asaj që prodhojmë në të njëjtën kohë me uljen e kostos së prodhimit. Mund të jetë çdo gjë nga dixhitalizimi dhe riciklimi deri te ndarja dhe riciklimi. Ne gjithashtu mund të jemi më të kujdesshëm me atë që zgjedhim të konsumojmë, dhe për shembull mund të zëvendësojmë mallrat me një gjurmë të madhe ekologjike në favor të shërbimeve me ndikim të vogël mjedisor.
Nëse arrijmë të ulim koston dhe rrjedhimisht PBB-në ndërkohë që rrisim dobinë, do të kemi arritur një lloj tjetër zhvillimi nga ai që tradicionalisht është quajtur rritje ekonomike.

Një ekonomi funksionale është një ekonomi që mund të përballojë ndryshimet dhe ka pikëpamje të ndryshme se si duket një ekonomi e tillë. Shumë thonë se përshtatshmëria është një nga avantazhet kryesore të ekonomisë së tregut, ndërsa të tjerë mendojnë se përshtatja ndodh përmes drejtimit aktiv. Megjithatë, ka shumë për të treguar këtë

rritja është diçka që nuk duam t'ia lëmë rastësisë.
Në këto faqe janë diskutuar disa nga çështjet e ngritura nga rritja. Nëse kemi arritur të zgjidhim disa prej tyre, ne kemi filluar një rrugë drejt një bisede më të mirë mbi rritjen.

Ne duhet të artikulojmë qëllime më të qarta për ekonominë sesa thjesht të themi se ajo duhet të rritet.

Literatura

Eklund K., 2015. Tillväxt. Studentlitteratur, Lund.

Haberl, H. Wiedenhofer, D., Virág, D., Kalt, G., Plank, B., Brockway, P., Fishman, T., Hausknost, D., Krausmann, F.,Leon-Gruchalski, B., Mayer, A., Pichler, M., Schaffartzik,A., Sousa, T., Streeck, J., & Creutzig, F. (2020). A syste- matic review of the evidence on decoupling of GDP, resource use and GHG emissions, part II: synthesizing the insights. Environmental Research Letters. https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/ab842a

Hickel J. & Kallis G., 2020. Is Green Growth Pos- sible? New Political Economy 25, 469-486. DOI: 10.1080/13563467.2019.1598964

Organisation for Economic Cooperation and Develop- ment (OECD), 2011. Towards green growth. OECD, Paris.

Raworth K., 2017. Doughnut economics: seven ways to think like a 21st-century economist. Random House, London.

Schumpeter J.A., 1942. Capitalism, Socialism and Demo-cracy. Harper & Brothers, New York.

United Nations Environment Programme (UNEP), 2011. Towards a green economy: pathways to sustainable development and poverty eradication – a synthesis for policy makers. UNEP, Nairobi.

Wiedenhofer, Virág D., Kalt G., Plank B., Streeck J.,

Pich-ler M., Mayer A., Krausmann F., Brockway P.,

SchaffartzikA., Fishman T., Hausknost D., Leon-Gruchalski B.,

Sousa T., Creutzig F. & Haberl H., 2020. A systematic review of the evidence on decoupling of economic growth, resource use and GHG emissions, part I: bibliometric and conceptual mapping. Environ. Res. Lett. 15 063002.https://doi.org/10 .1088/1748-9326/ab8429

World Bank, 2012. Inclusive green growth: the Pathway to sustainable development. World Bank, Washington,DC.

GREEN EUROPEAN FOUNDATION

Botuar nga Green European Foundation me mbështetjen e partnerit kombëtar Cogito.

Fondacioni Evropian i Gjelbër

Rue du Fossé – 1536 Luksemburg

Zyra në Bruksel: Mundo Madou –

Avenue des Arts 7-8, 1210 Bruksel

Tel: +32 2 329 00 50

E-mail: info@gef.eu

Faqja e internetit: www.gef.eu

COGITO

Stiftelsen Cogito

Pustegränd 1-3, 118 20 Stokholm

info@cogito.nu www.cogito.nu